

درس هشتم

جنگ جهانی دوم و جهان پس از آن

جهان در فاصله دو جنگ بزرگ

➤ **زمینه‌های شروع جنگ جهانی دوم:** ۱- صلح ناپایدار و ناخشنودی از قراردادهای صلح ورسای ۲- ضعف جامعه ملل ۳- بحران اقتصادی ۴- ظهور حکومت‌های خودکامه تک‌حزبی و نظامی‌گرا.

صلح ناپایدار

➤ **علت ناپایداری پیمان‌های صلح ورسای:** آلمانی‌ها که پیمان صلح ورسای را تحقیرآمیز و ناعادلانه می‌دانستند، از همان ابتدا در صدد تغییر یا لغو آن برآمدند.

ضعف جامعه ملل

➤ **عوامل ضعف و ناتوانی جامعه ملل در جلوگیری از جنگ دوم جهانی:** ۱- جامعه ملل که برای کمک به حل و فصل اختلافات کشورها و جلوگیری از دشمنی و جنگ میان دولت‌ها به وجود آمده بود، فاقد قدرت کافی برای تحقق این هدف بود و تصمیماتش ضمانت اجرایی لازم را نداشت. ۲- حضور نداشتن برخی از کشورها در این نهاد بین‌المللی نقش مهمی در ناکامی آن داشت. آمریکا که خود پیشنهاد تأسیس جامعه ملل را داده بود، به عضویت آن درنیامد. خروج ژاپن، آلمان و ایتالیا و نیز اخراج شوروی از جامعه ملل، موجب بی‌اعتباری بیشتر این نهاد بین‌المللی شد.

بحران اقتصادی

➤ یکی از مسائل مهم جهان و به خصوص اروپا در دوران پس از جنگ جهانی اول، بازسازی ویرانی‌های ناشی از جنگ و ایجاد رونق و رفاه اقتصادی بود.

➤ برخی از کشورها، مانند انگلستان، به اتکای منابع خود و ثروت مستعمراتشان تا حدودی از عهده این کار برآمدند.

➤ **آلمان از جمله کشورهایی بود که در نخستین سال‌های پس از جنگ جهانی اول شرایط اقتصادی وخیمی داشت؛** زیرا علاوه بر خرابی‌های حاصل از جنگ، مستعمراتش را از دست داده و محکوم به پرداخت غرامت‌های سنگین شده بود.

➤ **وضعیت آمریکا پس از جنگ جهانی اول:** ایالات متحده که اقتصادش در جنگ کمتر آسیب دیده بود، اقدام به اعطای وام به دیگر کشورها، از جمله آلمان، کرد اما ناگهان خود گرفتار بحران و رکود اقتصادی عظیمی شد (۱۹۲۹-۱۹۳۲ م) که در پی آن، اقتصاد جهان نیز به هم ریخت و مشکلات فراوانی به وجود آمد. مسائل و مشکلات اقتصادی تأثیر بسزایی در روی کار آمدن حکومت‌های دیکتاتوری، به خصوص در اروپا داشت.

ظهور حکومت‌های خودکامه تک‌حزبی و نظامی

شوروی استالینی

➤ پس از مرگ لنین (۱۹۲۴ م)، ژوزف استالین، دبیر کل حزب کمونیست، رقیب قدرتمند خود (تروتسکی) را از سر راه برداشت و قدرت را در شوروی به دست گرفت.

➤ **اقدامات استالین:** ۱- استالین با تحکیم موقعیت سیاسی خود، قدم در مسیر دیکتاتوری گذاشت. او عده زیادی از بلشویک‌های قدیمی، اندیشمندان، افسران ارتش، اعضای حزب کمونیست، دیپلمات‌ها و مردم عادی را که در برابرش مقاومت و مخالفت می‌کردند، به مرگ محکوم کرد یا به اردوگاه‌های کار اجباری در سیبری فرستاد که هیچ‌گاه از آنجا بازنگشتند.

۲- حکومت استالین با اجرای برنامه‌های مختلف اقتصادی و فرهنگی، تغییر و تحول چشمگیری در شوروی ایجاد کرد. یکی از این برنامه‌ها، طرح اشتراکی کردن مزارع کشاورزی بود که با اعمال قدرت و خشونت بسیار آغاز شد. ۳- علاوه بر این، برنامه‌ای را باهدف صنعتی کردن سریع کشور به اجرا درآورد.

➤ **اساس برنامه صنعتی استالین:** اساس برنامه استالین؛ بر تولید کالاهای سرمایه‌ای و سلاح‌های جنگی استوار بود. با اجرای این برنامه، تولید ماشین‌آلات صنعتی، نفت، برق، فولاد و زغال‌سنگ به طرز فوق‌العاده‌ای افزایش یافت.

به قدرت رسیدن فاشیست‌ها در ایتالیا

➤ **مشکلات ایتالیا در سال‌های پس از جنگ جهانی اول:** تورم، بیکاری، اعتصاب و ناآرامی‌های کارگری

➤ **به قدرت رسیدن موسولینی:** چون حکومت پادشاهی مشروطه ایتالیا نمی‌توانست مشکلات را حل‌وفصل کند، روزنامه‌نگار و سیاستمداری به نام بنیتو موسولینی، که رهبر حزب کوچکی موسوم به «فاشیست» بود، از فرصت استفاده کرد و قدرت را در آن کشور به دست گرفت.

➤ **فاشیست‌ها:** فاشیست‌ها یک گروه ملی‌گرای افراطی بودند که می‌خواستند دولت تک‌حزبی قدرتمند و متمرکزی در ایتالیا ایجاد کنند. آن‌ها برای آزادی و دموکراسی ارزش و اعتباری قائل نبودند.

➤ پادشاه ایتالیا به تشویق صاحبان صنایع، زمین‌داران و نظامیان، که خواستار دولتی مقتدر بودند، موسولینی را به نخست‌وزیری منصوب کرد (۱۹۲۲ م).

➤ **اقدامات موسولینی:** ۱- موسولینی پس از پیروزی در انتخابات مجلس که در فضایی آکنده از زور، ارعاب و تقلب برگزار شد، ۲- در مدت کوتاهی با از بین بردن احزاب رقیب، قدرت را یکپارچه کرد و خود را دوچه، به معنای رهبر، نامید. ۳- او نیز همچون سایر دیکتاتورها به کمک وسایل ارتباط جمعی و شگردهای تبلیغاتی گوناگون، مردم را تحت نظارت و مراقبت کامل حکومت درآورده بود و ۴- با استفاده از یک سازمان امنیتی و پلیسی، معترضان و مخالفان را سرکوب می‌کرد.

➤ **محبوبیت موسولینی در ایتالیا:** موسولینی تا حدود زیادی به وعده‌های خویش درباره کاهش بیکاری و تورم و پایان دادن به اعتصاب‌ها عمل کرد. از این رو، تا زمانی که ایتالیا درگیر جنگ جهانی دوم نشده بود، بسیاری از مردم این کشور شیفته وی بودند.

➤ **سیاست خارجی موسولینی:** در بُعد روابط خارجی، موسولینی سودای احیای دوباره امپراتوری روم باستان و تسلط بر دریای مدیترانه و شمال آفریقا را در سر می‌پروراند. تجاوز نظامی این کشور به اتیوپی (۱۹۳۵ م) در آفریقا با تکیه بر همین تفکر صورت گرفت.

ظهور هیتلر در آلمان:

➤ **شرایط به قدرت رسیدن هیتلر:** پس از خاتمه جنگ بین‌الملل اول، حکومت جمهوری در آلمان شکل گرفت. بسیاری از آلمانی‌ها از این حکومت به سبب امضای پیمان تحقیرآمیز ورسای و گسترش رکود و بیکاری ناخشنود بودند.

➤ **هیتلر (۱۸۸۹ - ۱۹۴۵ م):** رهبر حزب نازی بود و مهارت فراوانی در برانگیختگی احساسات مردم و جنجال‌آفرینی داشت.

➤ **وعده‌های هیتلر:** وی با شور و حرارت بسیار مشکلات آلمان را به همراه راه‌حل‌های آن توضیح می‌داد و بر لغو پیمان ورسای و تجدید غرور و اقتدار ملی تأکید می‌کرد.

➤ **نازی‌ها:** نازی‌ها همچون فاشیست‌ها، ملی‌گرایانی افراطی و نژادپرست بودند و یکی از شعارهای آنان که تأثیر زیادی بر آلمانی‌ها گذاشت، شعار «آلمان، بیدار شو» بود.

- حامیان هیتلر در رسیدن به قدرت: پس از موفقیت نازی‌ها در انتخابات مجلس، هیتلر با حمایت صاحبان صنایع، اشراف زمین‌دار و افسران ارتش، صدراعظم آلمان شد (۱۹۳۳)
- **اقدامات هیتلر پس از رسیدن به قدرت: ۱-** با قبضه کامل قدرت، نظام دیکتاتوری تک‌حزبی را در کشور برقرار کرد و خود را پیشوا خواند. ۲- در این زمان، تمام حزب‌های سیاسی به‌جز حزب نازی منحل و نیروی پلیس و سازمان‌های دولتی از افراد غیر نازی پاک‌سازی شدند. ۳- همچنین، مسئولیت تأمین امنیت داخلی به عهده سازمان پلیس مخفی مخوفی موسوم به «گشتاپو» گذاشته شد و اردوگاه‌های کار اجباری برای مخالفان بر پا گردید.
- **اقدامات هیتلر و نازی‌های برای متحول کردن آلمان: ۱-** ساخت شبکه وسیعی از جاده‌ها و راه‌آهن ۲- ایجاد مؤسسات عمومی و راه‌اندازی کارخانه‌های بزرگ به‌خصوص صنایع تسلیحاتی از جمله طرح‌های عمرانی و اقتصادی بود که به اجرا درآمد و به بحران رکود و بیکاری در آلمان پایان داد. ۳- در بُعد نظامی نیز هیتلر به سرعت ارتش و تشکیلات نظامی را گسترش داد و به سلاح‌ها و فناوری‌های پیشرفته جنگی مجهز کرد. ۴- در بُعد روابط خارجی، نازی‌ها به رهبری هیتلر علاوه بر بستن پیمان‌های دو و چندجانبه با برخی کشورها، برنامه‌های توسعه‌طلبانه سرحدی و سرزمینی خود را به پیش بردند.
- هیتلر عقیده داشت که آلمان برای به دست آوردن فضای حیاتی، باید سرزمین‌هایی را در اروپا فتح کند.
- توسعه‌طلبی نظامی ژاپن**
- **انقلاب میجی:** ژاپنی‌ها در نیمه دوم قرن ۱۹ م با عزم و اراده‌ای محکم به اصلاحات اساسی و اخذ تمدن جدید غربی اقدام کردند. در این دوره، که به انقلاب میجی معروف گردید، ژاپن از نظر سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی متحول شد.
- **تحولات دوره میجی:** در چارچوب قانون اساسی جدید، حکومتی مشروطه زمام امور را به دست گرفت و این کشور را به سرعت در مسیر توسعه صنعتی و تحول اقتصاد کشاورزی هدایت کرد.
- **نتایج تحولات دوره میجی در ژاپن:** در نتیجه این تحولات، ۱- ژاپن در ابتدای سده ۲۰ م به کشوری نیرومند تبدیل شد. ۲- سیاست خارجی تهاجمی در پیش گرفت.
- پیروزی ژاپن بر امپراتوری قدرتمند روسیه (جنگ ۱۹۰۴-۱۹۰۵ م)، انگیزه و جسارت ژاپنی‌ها را برای حمله به دیگر کشورها تقویت کرد.
- ژاپن در جنگ جهانی اول به اتفاق مثلث پیوست اما در مقایسه با انگلستان، فرانسه و آلمان زیان عمده‌ای متحمل نشد و اقتصادش در سال‌های پس از جنگ همچنان شکوفا بود.
- از آنجاکه اقتصاد ژاپن وابسته به واردات مواد خام بود، رشد صنعتی این کشور با قدرت نظامی و دریانوردی ارتباط تنگاتنگی داشت.
- **اوضاع ژاپن در فاصله دو جنگ جهانی اول و دوم:** در فاصله دو جنگ جهانی، نظامیان هدایت سیاست داخلی و خارجی ژاپن را در اختیار گرفتند و آن را به سمت وسوی توسعه‌طلبی نظامی سوق دادند. همچنین، به کشورهای همسایه از جمله چین لشکرکشی کردند، از جامعه ملل خارج شدند و به همراه آلمان و ایتالیا کشورهای محور را شکل دادند.
- **دولت‌های محور پیش از جنگ جهانی دوم:** ۱- ایتالیا ۲- آلمان ۳- ژاپن
- جنگ جهانی دوم (۱۹۳۹ - ۱۹۴۵ م)**
- در اول سپتامبر ۱۹۳۹ / شهریور ۱۳۱۸، ارتش آلمان برق آسا به لهستان یورش برد و نیمه غربی این کشور را تصرف کرد. بلافاصله انگلستان و فرانسه، که با عنوان متفقین شناخته می‌شدند، به آلمان اعلان جنگ کردند.

نکات مهم:

- نیروهای آلمانی نروژ، بلژیک و هلند را تسخیر کردند و سپس، به فرانسه هجوم آوردند و این کشور را اشغال کردند.
 - ایتالیا نیز با حمله به فرانسه وارد جنگ شد.
 - هیتلر پس از فتح پاریس، از انگلیسی‌ها خواست که تسلیم شوند اما چرچیل، نخست‌وزیر جدید انگلستان، با سخنرانی‌های قاطع، مهیج و تأثیرگذار خود مردم کشورش را به مقابله با نازی‌ها فراخواند.
 - نیروهای محور به شبه‌جزیره بالکان و اروپای شرقی نیز هجوم بردند و کشورهای آن منطقه را اشغال کردند یا به زیر سلطه خود درآوردند. با تهاجم نیروهای ایتالیایی و آلمانی به شمال آفریقا، سرتاسر این منطقه هم صحنه کارزار شد.
 - بن‌بست جنگ با انگلستان در جبهه غرب، هیتلر را واداشت که جبهه دیگری در شرق بگشاید.
 - **علت حمله هیتلر به شوروی:** بن‌بست جنگ با انگلستان در جبهه غرب، هیتلر را واداشت که جبهه دیگری در شرق بگشاید. از این‌رو، ارتش نازی با نادیده گرفتن پیمان عدم تجاوز به شوروی، برق‌آسا به خاک این کشور، که تا آن زمان در جنگ بی‌طرف مانده بود، هجوم برد (ژوئن ۱۹۴۱).
 - **عکس‌العمل ارتش شوروی در مقابل حمله آلمان:** ارتش استالین که غافلگیر شده بود، ضربات و تلفات سنگینی را متحمل شد و آلمانی‌ها تا نزدیکی مسکو پیش رفتند، اما روس‌ها به خود آمدند و سرسختانه در برابر آلمانی‌ها مقاومت کردند.
 - **ایستادگی ارتش شوروی (روس‌ها) در برابر آلمان‌ها:** آنان با بهره‌گیری از سرمای زودهنگام زمستان و کمک‌های تدارکاتی و تسلیحاتی انگلستان و آمریکا، که از طریق خاک ایران به آن‌ها می‌رسید، پیشروی نیروهای آلمانی را متوقف و حملات متقابل خود را آغاز کردند. در نتیجه ایستادگی روس‌ها، ارتش هیتلر از حالت تهاجمی خارج شد و موضع دفاعی گرفت.
- ### ورود آمریکا به جنگ
- در جنگ جهانی دوم ژاپنی‌ها عملیات نظامی گسترده‌ای در شرق و جنوب شرقی آسیا کردند و سرزمین‌ها و جزایر بسیاری را به تصرف درآوردند.
 - **حمله ژاپن به ناوگان ایالات متحده آمریکا:** ژاپنی‌ها سرمست از پیروزی‌ها در شرق و جنوب شرقی آسیا، جسورانه به ناوگان ایالات متحده آمریکا در پرل هاربر واقع در اقیانوس آرام نیز یورش بردند و ضربه سختی به آن زدند.
- ### نکته‌ها:
- آمریکا تا حمله ژاپن به بندر پرل‌هاربر در جنگ جهانی دوم بی‌طرف بود.
 - پس از حمله ژاپنی‌ها به ناوگان آمریکا، این کشور به نفع متفقین وارد جنگ شد.
 - با ورود آمریکا به جنگ، جبهه قدرتمندی در برابر کشورهای محور شکل گرفت و اوضاع را به سود متفقین تغییر داد.
 - نیروهای متفق که اکنون روحیه و توان دوچندانی پیدا کرده بودند، حملات متقابلی را در شمال آفریقا و اروپا علیه ارتش‌های محور آغاز کردند و به موفقیت‌های بزرگی دست یافتند.
 - در سال بعد، نیروهای متفقین با پیاده شدن در خاک فرانسه، این کشور را آزاد کردند و سپس وارد خاک آلمان شدند.
- ### پایان جنگ
- **چگونگی پایان جنگ:** سرانجام، با ورود نیروهای متفقین به برلین، هیتلر خودکشی کرد. ارتش شوروی بخش شرقی و نیروهای انگلیسی و آمریکایی قسمت غربی آلمان را به اشغال خود درآوردند (مه ۱۹۴۵).

- **دادگاه نورنبرگ:** نیروهای متفقین تعدادی از فرماندهان و سران حکومت نازی را نیز دستگیر و سپس در دادگاه نورنبرگ به‌عنوان جنایتکار جنگی محاکمه و مجازات کردند.
- پس از به‌زانو درآمدن نازی‌ها، جنگ با ژاپن ادامه یافت.
- **حمله آمریکا به ژاپن:** درحالی‌که نشانه‌های شکست و تسلیم شدن ژاپنی‌ها آشکار شده بود، هواپیماهای آمریکایی دو شهر هیروشیما و ناگاساکی ژاپن را با بمب‌های اتمی ویران کردند و جنگ جهانی دوم با این حادثه وحشتناک به پایان رسید (اوت ۱۹۴۵).

آثار و پیامدهای جنگ

- جنگ جهانی دوم مهلک‌ترین و مخرب‌ترین رویداد در تاریخ بشر است.
- **آثار و نتایج جنگ جهانی دوم:** ۱- کشته شدن حدود ۴۰ تا ۵۰ میلیون نفر انسان بر اثر این جنگ ۲- بسیاری از کشورهای اروپایی و برخی از کشورهای جنوب شرقی آسیا که درگیر جنگ شده بودند، به شدت صدمه دیدند و آسیب‌های اقتصادی فراوانی به آن‌ها رسید. ۳- گرسنگی، بیماری‌های مسری، آوارگی و اختلال‌های روحی و روانی نیز از دیگر مصیبت‌های ناشی از جنگ بود.
- تلفات روسیه و آلمان در این جنگ بیش از سایر کشورها بود.

ایران در جنگ

- وقتی جنگ جهانی دوم درگرفت، دولت ایران اعلام بی‌طرفی کرد.
- **روابط ایران و آلمان هم‌زمان با جنگ جهانی دوم:** در آن زمان، کشور ما روابط بازرگانی گسترده‌ای با آلمان داشت و تعداد زیادی از کارشناسان (تکنسین‌های) آلمانی در ایران مشغول کار بودند.
- **اعتراض حکومت رضاشاه:** تلاش‌های انگلستان برای جلوگیری از دادوستد آلمان با کشورهای بی‌طرف، اعتراض حکومت رضاشاه را برانگیخت و باعث شد که ایران از طریق شوروی به تجارت با آلمان ادامه دهد.
- **اتحاد شوروی و انگلستان در جنگ جهانی دوم مقابل ایران:** با حمله هیتلر به شوروی (ژوئن ۱۹۴۱ / تیر ۱۳۲۰) معادله جهانی به زیان ایران به هم خورد و یک بار دیگر، شوروی و انگلستان علیه میهن ما متحد شدند. در پی هجوم ارتش نازی به خاک شوروی، حفاظت از منابع نفت باکو برای روسها و منابع نفت جنوب ایران برای انگلیسی‌ها اهمیت حیاتی یافت. از سوی دیگر، خاک ایران مناسب‌ترین مسیر برای رساندن کمک‌های تسلیحاتی و تدارکاتی متفقین به نیروهای شوروی بود.
- **علت اشغال ایران در جنگ جهانی دوم:** درحالی‌که ارتش آلمان در خاک شوروی به‌سوی ایران پیشروی می‌کرد، دولت‌های شوروی و انگلستان از حکومت ایران خواستند که آلمانی‌ها را اخراج کند و به اقدامات خصمانه علیه هیتلر دست بزند. چون حکومت رضاشاه به این درخواست توجهی نکرد، نیروهای شوروی و انگلستان در سوم شهریور ۱۳۲۰ (اوت ۱۹۴۱) از شمال و جنوب به ایران هجوم آوردند. ارتش ایران مقاومتی نکرد و به‌سرعت تسلیم شد.
- پس از اشغال ایران توسط نیروهای متفقین، رضاشاه به نفع پسرش، محمدرضا وادار به کناره‌گیری از سلطنت شد و به جزیره موریس در جنوب غربی اقیانوس هند تبعید گردید.

جهان پس از جنگ جهانی دوم

- **توافق‌های سران متفقین پس از جنگ جهانی دوم:** ۱- شوروی تسلط سیاسی نظامی خود را بر اروپای شرقی اعمال کرد. ۲- آلمان نیز به دو بخش شرقی و غربی تقسیم شد؛ روس‌ها نیمه شرقی و سایر دولت‌های متفق نیمه غربی آن را تحت

سلطه خود گرفتند. ۳- نمایندگان ۵۰ کشور در شهر سان فرانسیسکو آمریکا گرد هم آمدند و درباره تأسیس سازمانی جهانی با عنوان ملل متحد به توافق رسیدند.

➤ **تشکیل سازمان ملل متحد:** نمایندگان ۵۰ کشور در شهر سان فرانسیسکو آمریکا گرد هم آمدند و درباره تأسیس سازمانی جهانی با عنوان ملل متحد، که مسئولیت صلح و همکاری میان کشورها را عهده‌دار شود، به توافق رسیدند (آوریل تا ژوئن ۱۹۴۵)

عصر جنگ سرد

➤ **تقسیم جهان بعد از جنگ جهانی دوم:** پس از جنگ جهانی دوم، آمریکا با تکیه بر قدرت سیاسی، اقتصادی و نظامی فزاینده خود، رهبری جهان غرب یا کشورهای دارای نظام سرمایه‌داری (بلوک غرب) را بر عهده گرفت. شوروی نیز رهبر کشورهای کمونیستی (بلوک شرق) شد.

➤ **عصر جنگ سرد:** اتحاد و همکاری شوروی با دیگر قدرت‌های متفق در زمان جنگ جهانی دوم به سبب ضرورت مقابله با دشمن مشترک، یعنی فاشیسم و نازیسم، صورت گرفته بود. از این رو، با از میان رفتن دشمن مشترک، رقابت و بی‌اعتمادی شدیدی میان شوروی و کشورهای اقماری آن از یک سو، و آمریکا و کشورهای تحت حمایت آن از سوی دیگر در گرفت و تا سقوط دیوار برلین و فروپاشی نظام کمونیسم ادامه یافت (۱۹۸۹ م). این دوره از تاریخ به عصر جنگ سرد معروف شده است.

➤ ویژگی‌های جنگ سرد: ۱- مسابقه‌های تسلیحاتی و علمی ۲- برقراری اتحادها و پیمان‌های سیاسی نظامی مانند ناتو و ورشو ۳- جنگ تبلیغاتی شدید ۴- رقابت‌های اقتصادی ۵- پرهیز از برخورد نظامی مستقیم با یکدیگر پرهیز می‌کردند.

➤ **بازسازی و رونق اقتصادی اروپا:** جنگ بخش وسیعی از اروپا را ویران و اقتصاد آن را نابود کرد اما کشورهای اروپای غربی پس از پایان جنگ، بی‌درنگ با کار سخت، برنامه‌ریزی مؤثر و هوشمندانه، انجام دادن اصلاحات اجتماعی و دریافت کمک‌های اقتصادی از آمریکا، بازسازی را آغاز کردند و به سرعت در مسیر رشد و رونق علمی، فناوری و اقتصادی قرار گرفتند؛ از جمله، آلمان غربی در کمتر از ۲۰ سال به قدرت صنعتی و اقتصادی بزرگی در جهان تبدیل شد. از نظر سیاسی نیز دموکراسی توسعه پیدا کرد و حکومت‌های آزاد و مردمی گسترش یافتند.

تحولات شرق آسیا

➤ ژاپن، صنعتی‌ترین کشور آسیا، پس از شکست در جنگ جهانی دوم به اشغال آمریکا درآمد.

➤ **عوامل موفقیت ژاپن پس از جنگ جهانی دوم:** قانون اساسی جدید آن کشور، دموکراسی را تقویت و قدرت سیاسی را از اختیار امپراتور و فرماندهان نظامی خارج کرد و به نمایندگان منتخب ملت سپرد. ژاپنی‌ها نیز با سخت‌کوشی و برنامه‌ریزی دقیق به موفق‌ترین قدرت پیشرو اقتصادی در جهان تبدیل شدند.

➤ یکی از تحولات مهم جهان پس از جنگ جهانی دوم، به قدرت رسیدن کمونیست‌ها در چین بود.

➤ **چگونگی تأسیس جمهوری خلق چین:** پس از شکست و تسلیم ژاپن، جنگ داخلی در چین میان ملی‌گرایان و کمونیست‌ها شدت گرفت. در این میان، آمریکا از ملی‌گرایان و شوروی از کمونیست‌ها پشتیبانی می‌کردند. سرانجام، کمونیست‌ها به رهبری مائو بر ملی‌گراها پیروز شدند و جمهوری خلق چین را تأسیس کردند.

➤ حکومت و حزب کمونیست چین با وجود داشتن رابطه دوستانه با حکومت و حزب کمونیست شوروی، همواره سیاستی مستقل را دنبال کرده است.

استقلال طلبی و استعمارزدایی

➤ با پایان گرفتن جنگ جهانی دوم، فریاد استقلال طلبی و مخالفت با استعمار در بسیاری از کشورهای مستعمره بلند شد.

➤ **قیام‌های استقلال طلبی:** در هندوستان حزب کنگره ملی به رهبری مهاتما گاندی انگلستان فرسوده و زخم‌خورده از دو جنگ جهانی، به‌ناچار تسلیم کرد (۱۹۴۷ م) جنبش‌های استقلال طلبانه در جنوب شرقی آسیا و قاره آفریقا عمدتاً به نحو مسالمت آمیزی به وقوع پیوستند و در کمتر از یک دهه (۱۹۵۵ - ۱۹۶۵ م) بیش از ۳۰ کشور مستقل آسیایی و آفریقایی از مستعمره‌های اروپاییان سر برآوردند. در الجزایر، دولت فرانسه تلاش کرد با استفاده از نیروی نظامی، جنبش استقلال خواهی را سرکوب کند اما مردم آن کشور پس از سال‌ها مبارزه سخت، بر استعمار پیروز شدند و به استقلال دست یافتند (۱۹۶۲ م).

فلسطین

➤ اشغال کشور مسلمان فلسطین و تأسیس رژیم غاصب اسرائیل یکی از مسائل مهم منطقه خاورمیانه و جهان اسلام در سده ۲۰ م است.

➤ **چگونگی تشکیل دولت اسرائیل:**

- مهاجرت گروه‌های کوچکی از یهودیان به فلسطین در اوایل دهه ۱۸۸۰ م آغاز شد.
- انگلستان در سال ۱۹۱۷ م با صدور اعلامیه بالفور نظر مساعد خود را با ایجاد سرزمین یهودی در فلسطین اعلام کرد.
- در دوران قیمومیت انگلستان بر فلسطین در سال‌های پس از جنگ جهانی اول، یهودیان بیشتری به این کشور مهاجرت کردند و با خرید و تصرف زمین‌های وسیع، بر اقتصاد آنجا مسلط شدند.
- پس از آنکه سازمان ملل متحد پیشنهاد تقسیم سرزمین فلسطین به دو کشور یهودی و عربی را تصویب کرد، دولت صهیونیستی اسرائیل شکل گرفت (۱۹۴۸ م).

➤ **مبارزات ضد اسرائیل:** با تشکیل دولت اسرائیل، مردم فلسطین مبارزه برای آزادی سرزمین خویش را از اشغال صهیونیست‌ها آغاز کردند. برخی از کشورهای عرب، مانند مصر، سوریه و اردن، در حمایت از فلسطینیان با اسرائیل که مورد حمایت دولت‌های غربی به‌خصوص آمریکا و انگلستان بودند، وارد جنگ شدند اما شکست خوردند.

➤ **پیمان‌های صلح با اسرائیل:** انور سادات، رئیس‌جمهور مصر، نخستین رئیس یک کشور عرب و مسلمان بود که با وساطت آمریکا با اسرائیل پیمان صلح امضا کرد. بعدها یاسر عرفات، رئیس سازمان آزادی بخش فلسطین، نیز به روند سازش پیوست.

➤ **باین حال، قیام فلسطینیان علیه صهیونیست‌ها به‌ویژه پس از پیروزی انقلاب اسلامی ایران باقوت و قدرت ادامه دارد.**